

آسیب‌های روانی - اجتماعی ناشی از به‌کارگیری تلفن همراه و اینترنت در میان دانشجویان

بتول فقیه آرام*

زهرا ابراهیمی**

محسن ضرغام***

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی آسیب‌های روانی- اجتماعی ناشی از به‌کارگیری تلفن همراه و اینترنت در میان دانشجویان بود. پژوهش حاضر از حیث هدف، کاربردی و از لحاظ جمع‌آوری داده‌ها، همبستگی می‌باشد. جامعه آماری، تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر می‌باشد که تعداد آنها برابر ۱۸۸۲۵ است. نمونه آماری شامل ۳۹۸ دانشجو بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش، شامل یک پرسش‌نامه محقق ساخته با ۵۰ گویه بوده است. داده‌ها با استفاده از آزمون همبستگی اسپیرمن، خی دو و تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون شفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. بر اساس یافته‌ها، رابطه بین میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه با تعاملات اجتماعی منفی و معنادار می‌باشد. رابطه بین میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه و وابستگی روانی مثبت و معنادار می‌باشد. رابطه بین میزان استفاده از اینترنت و افت تحصیلی معنادار نمی‌باشد. رابطه بین میزان استفاده از تلفن همراه و افت تحصیلی معنادار می‌باشد. بیشترین نوع استفاده دانشجویان زن از اینترنت و تلفن همراه در موارد سرگرمی بوده است. هم‌چنین، دانشجویان زن نسبت به دانشجویان مرد از تلفن همراه بیشتر به منظور سرگرمی و تفریح استفاده می‌کردند. بیشترین نوع استفاده دانشجویان مجرد از اینترنت و تلفن همراه در موارد سرگرمی بوده است. هم‌چنین، دانشجویان مجرد نسبت به دانشجویان متأهل از تلفن همراه بیشتر به منظور سرگرمی و تفریح استفاده می‌نمایند.

واژگان کلیدی

آسیب‌های روانی- اجتماعی، تلفن همراه، اینترنت، دانشجویان

* استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران faghiharam1388@gmail.com

** کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران z.ebrahimi27@gmail.com

*** استادیار گروه مدیریت آموزشی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران، ایران zarghammohsen@yahoo.com

نویسنده مسؤول یا طرف مکاتبه: بتول فقیه آرام

مقدمه

دسترسی به اینترنت پدیده‌ای رو به گسترش است و هر روز تعداد بیشتری از افراد در زمره استفاده‌کنندگان آن قرار می‌گیرند (Zarbakhsh Bahri & Rashidi, 2013). اینترنت، اکنون در اوج انقلاب صنعتی دیجیتالی^۱ قرار دارد و هرگونه انقلاب جدیدی، بی‌گمان مشکلات و گرفتاری‌های جدید می‌آفریند. ویژگی‌های منحصر به فرد اینترنت از جمله؛ سهولت دسترسی به آن، ۲۴ ساعته بودن، سادگی کار، هزینه پایین، گمنام بودن کاربران آن، موجب استقبال عظیم مردم در سراسر جهان شده است. از بین رسانه‌های جمعی و فن‌آوری جدید، اینترنت برای فرد، خانواده و جامعه، مسایل و مشکلاتی را ایجاد کرده که شایسته توجه و عنایت خاص متفکران، پژوهشگران و روان‌شناسان است (Kiani et al., 2013). آخرین آمارها از تعداد کاربران اینترنت در ایران نشان می‌دهد که ۶۰ درصد مردم از اینترنت استفاده می‌کنند و ۴۰ درصد کاربران اینترنت در گروه سنی ۲۰ تا ۲۹ سال قرار دارند. مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت در آخرین گزارش خود، شمار کاربران اینترنت در ایران را تا پایان شش ماهه نخست سال ۱۳۹۱، ۴۵ میلیون و ۵ هزار و ۶۴۴ نفر اعلام کرده است (Jalaei Far & Khan Babaei, 2013).

تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، تغییرات بسیاری را در جوامع معاصر ایجاد کرده است و بخش‌های مختلف زندگی اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داده است. اینترنت و تلفن همراه از ابتدای ظهور خود، بسیار سریع‌تر از رسانه‌های پیش از خود در دنیا رواج یافته‌اند. افزایش گسترش استفاده از اینترنت و تلفن همراه باعث شده که در سال‌های اخیر تحقیقات گسترده‌ای در مورد اثرات و کاربردهای آن انجام شود. به دلیل جوان بودن این رسانه هنوز بر سر اثرات مثبت و منفی آن توافق حاصل نشده و نظرات مختلفی در مورد اینترنت وجود دارد. گروهی آن را آزادی بخش، سودآور و تعاملی و گروه دیگر، آن را دشمن واقعیت، تولیدکننده واقعیت غلط و سرکوب‌گر می‌دانند (Alavi et al., 2010).

آسیب‌های نوظهور^۲، آسیب‌های مرتبط با فن‌آوری جدید است که آسیب‌های ناشی از استفاده از بازی‌های رایانه‌ای، تلفن همراه و اینترنت می‌تواند، در این مجموعه قرار گیرد و از مواردی هستند که به دلیل استفاده نامناسب از آن، آسیب‌های بسیاری را در پی داشته است. بر اساس آمار،

1. Digital Industrial Revolution
2. Newfound Trauma

از نظر تعداد کاربران اینترنتی، ایران رتبه اول را دارد و ۲۸ تا ۳۵ میلیون کاربر در کشور وجود دارد که درصد زیادی از آنها را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند. آثار مثبت استفاده از اینترنت، به روز کردن اطلاعات، استفاده از مطالب علمی و دسترسی به فن‌آوری‌های روز است. اما، به موازات آن شاهد گرایش نوجوانان و جوانان به چت روم‌ها^۱، عشق‌های مجازی^۲، کلاهبرداری‌ها و سوءاستفاده از دختران و پسران با ارایه شخصیت‌های دروغین، ازدواج اینترنتی^۳، هرزه‌نگاری^۴، سرقت اطلاعات و اخاذی هستیم که از جمله آسیب‌های ناشی از استفاده ناصحیح از اینترنت است. آنچه به صورت کودتای خزننده در حال انجام است، این است که نوجوانان و جوانان در اتاق خود پا به دنیای خطرناکی می‌گذارند و خانواده‌ها با این تصور که کودک و نوجوان یا جوانشان در فضای امن خانه است از خطراتی که او را تهدید می‌کند، غافل هستند. بازی‌های رایانه‌ای، از جمله دیگر مصادیق بروز آسیب‌های نوظهور است که نه تنها کودکان را، بلکه نوجوانان و جوانان را نیز درگیر خود ساخته است. ضمن این‌که بسیاری از این بازی‌ها با اسامی ایرانی و برای مقابله با هویت ایرانی تهیه و در کشور نیز توزیع شده است. کاربر این بازی علیه هویت خود می‌جنگد و خشونت، افت تحصیلی، احساس برتر بودن، بیماری‌های اسکلتی و ساختاری از جمله آثار نامطلوب این بازی‌ها است. حتی برخی پویانمایی‌هایی که در بازار رسانه توزیع می‌شود به عادی‌سازی روابط دختر و پسر و روابط عاشقانه منجر می‌شود که آثار منفی بسیاری در پی دارد. بنابراین، با توجه به توسعه این آسیب‌ها که اثر مستقیمی در بروز آسیب‌های اجتماعی از جمله؛ طلاق، فرار دختران، خشونت و پرخاشگری‌ها دارد، باید برنامه‌ریزی دقیق برای پیش‌گیری و مقابله با این آسیب‌ها انجام شود (Jalaei Far & Khan Babaei, 2013). از سوی دیگر، بی‌تردید تکنولوژی و رشد صنعت بر ابعاد سلامت انسان مؤثر است. امروزه، رشد چشم‌گیری در استفاده مفرط از تلفن همراه وجود دارد و این رشد گسترده توجه پژوهشگران را به آثار زیستی ناشی از این تلفن‌های همراه معطوف داشته است. این در حالی است که به اثرات روان‌شناختی و اجتماعی استفاده طولانی مدت از این وسیله ارتباطی توجه کافی نشده است. بررسی پیشینه پژوهشی نیز مؤید موارد مطرح شده است. وانگ و همکاران (Whang et al., 2003) عنوان می‌کنند که استفاده غیرانطباقی از اینترنت با مشکلات روان‌شناختی رابطه مثبت و معناداری دارد. هم‌چنین، بین اعتیاد به اینترنت و وضعیت

1. Chat Rooms
2. Virtual Loves
3. Internet Marriage
4. Pornography

روان‌شناختی نامساعد از جمله؛ تنهایی، افسردگی و رفتار جبری رابطه وجود دارد. نمیز و همکاران (Niemz et al., 2005) دریافته‌اند که استفاده آسیب‌زا از اینترنت و عزت نفس رابطه معنی‌داری با یکدیگر دارند. بلک و همکاران (Black et al., 1999) نیز دریافته‌اند استفاده اجباری از کامپیوتر و نشانه‌های روان‌پزشکی؛ هم‌چنین، پریشانی روان‌شناختی رابطه معناداری با یکدیگر دارد. کروات و همکاران (Kraut et al., 1998) دریافته‌اند که استفاده از تکنولوژی‌های ارتباطی جدید همانند تلفن همراه روابط اجتماعی افراد در حالت واقعی را کاهش داده و موجبات کاهش بهزیستی به واسطه تنهایی، افسردگی و انزوا را فراهم کرده است. یانگ (Young, 2007) عنوان می‌کند که معتادان به اینترنت شناخت‌های بسیار مشکل‌زایی را نسبت به غیرمعتادین دارند که در استفاده آسیب‌زا اینترنتی نیز سهم دارد. زیرا، مکانیزم‌گرایز روان‌شناختی برای اجتناب از مشکلات ادراک شده و واقعی را فراهم می‌کند. تلفن همراه در کنار اینترنت، از اصلی‌ترین نشانه‌های این عصر جدید هستند. به نظر پورتر (Porter, 2013) امروزه، دسترسی سریع به اطلاعات در چگونگی یادگیری دانشجویان، انقلابی به وجود آورده است. از دیدگاه آموزشی، فن آوری اینترنت در آموزش، عالی به نظر می‌رسد. اما، با شیوع رو به رشد خود در مدارس دولتی آمریکا به تدریج تأثیر واقعی خود را نشان می‌دهد که مسایل عدیده‌ای را در پی خواهد داشت. امروزه، کارکردهای تلفن همراه نیز، به سرعت در حال توسعه است به گونه‌ای که ارتباط در حال حرکت و بدون حضور فیزیکی، تنها یکی از کارکردهای مهم آن محسوب می‌شود. دسترسی دائمی به اطلاعات و تبادل آن، ارایه خدمات شهری از طریق آن، سرگرمی^۱، ذخیره اطلاعات فردی، تجارت همراه^۲، پخش موسیقی و فیلم، عکس‌برداری و فیلم‌برداری^۳، گسترش روابط متقابل شهروندان و دولت و نیز گسترش فردیت^۴ بخش کوچکی از کارکردهای رو به گسترش آن می‌باشد. (Atadokht et al., 2014).

به‌طور کلی، ورود این وسایل ارتباطی به فضای خانواده همراه با کارکردهای مثبتی که با خود به ارمغان آورده است، موجب گسترش حریم خصوصی اعضای خانواده به‌ویژه فرزندان شده است. با ورود تلفن همراه و اینترنت به حریم خانواده، قلمرو ارتباطی فرزندان با دیگران، به‌طور کامل از نظارت خانواده خارج شده است و هرگونه تلاش والدین در این زمینه به مثابه ورود به حریم

-
1. Entertainment
  2. Mobile Commerce
  3. Photography & Camerawork
  4. Spread Individually

خصوصی فرزندان و تجسس در مسایل شخصی آنان تلقی شده و موجبات جدایی عاطفی و اجتماعی بین آنان را فراهم می‌سازد. از پدیده‌هایی که اینترنت و تلفن همراه با خود به ارمغان آورد، مخاطراتی بوده است که بر قلمرو گسترده‌اش، سایه انداخت. چنین مخاطراتی، چنان‌چه مورد بی‌توجهی جامعه و حکومت قرار گیرد، بسی بزرگ و گاه غیرقابل جبران خواهد بود. چرا که آسیب‌های روانی ناشی از کاربری نادرست و خلاف قانون، موجب اختلال در رفتار شهروندان شده، جامعه را در رسیدن به فواید بی‌شمار این فن‌آوری نوین ناکام می‌گذارد. این اختلالات، شهروندان را فرسوده و ناتوان کرده، فعالیت‌های روزمره آنان را مختل می‌کند. آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ناشی از آن، اعضای جامعه را در رفتار فردی با خانواده و رفتار اجتماعی با دیگر شهروندان و حکومت متزلزل و متأثر از فرهنگ‌های منحط بیگانه می‌نماید. هنجارها و ارزش‌های متعللی جامعه رو به زوال رفته، احساس امنیت و آرامش از جامعه رخت بر می‌بندد. ضمن این‌که آسیب‌های سیاسی آن، موجب تضعیف اقتدار و حاکمیت دولت شده، آن را در ایجاد وحدت ملی و امنیت اجتماعی و امنیت اطلاعاتی دچار چالش‌های جدی می‌کند. دانشجویان در این میان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اقشار جامعه و دانشگاه نیز از سوی دیگر، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین فضا‌های آموزشی از این قاعده مستثنی نیستند و مسایل نوظهور در خصوص تکنولوژی اینترنت و تلفن همراه در میان ایشان و فضای آموزشی مذکور اشاعه یافته است. بنابراین، با توجه به مسایل مذکور سؤال اصلی پژوهش حاضر این خواهد بود که آسیب‌های روانی - اجتماعی ناشی از به‌کارگیری اینترنت در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر چه می‌باشد؟ هم‌چنین، سؤال‌های ویژه پژوهش حاضر عبارت است از این‌که:

۱. میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر چه رابطه‌ای با کاهش تعاملات اجتماعی دارد؟
۲. میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر چه رابطه‌ای با میزان وابستگی روانی دارد؟
۳. میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر چه رابطه‌ای با افت تحصیلی دارد؟
۴. چه رابطه‌ای میان متغیرهای دموگرافیک مانند جنسیت و تأهل با نوع استفاده دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر از اینترنت و تلفن همراه وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر می باشد که تعداد آنها برابر ۱۸۸۲۵ است که در شش دانشکده علوم پایه، علوم انسانی، روان شناسی و علوم تربیتی، فنی - مهندسی، تربیت بدنی و مدیریت و حسابداری مشغول به تحصیل هستند. پس از انجام محاسبات آماری لازم بر اساس فرمول نمونه گیری کوکران تعداد نمونه ۳۹۸ نفر تعیین شده است. شایان ذکر است که نمونه های پژوهش حاضر از هر دو جنسیت زن و مرد، در مقاطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد، با وضعیت تاهل مجرد و متأهل در بازه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال، به عنوان نمونه های پژوهش حاضر شرکت کرده اند.

جدول ۱. وضعیت متغیرهای جمعیت شناختی

متغیرها	فراوانی مطلق	درصد
جنسیت	مرد	۲۲۳ / ۰/۵۶
	زن	۱۷۵ / ۰/۴۴
تاهل	مجرد	۲۶۱ / ۶۵/۶
	متاهل	۱۳۷ / ۳۴/۴
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۳۲۵ / ۸۱/۶
	کارشناسی ارشد	۷۳ / ۱۸/۴
جمع کل	۳۹۸	۱۰۰

طبق ارقام مندرج در جدول ۱، ۵۶٪ جمعیت نمونه را دانشجویان مرد و ۴۴٪ جمعیت نمونه را دانشجویان زن تشکیل داده اند. ۶۵/۶٪ جمعیت نمونه های پژوهش را دانشجویان مجرد و ۳۴/۴٪ جمعیت نمونه را دانشجویان متأهل تشکیل داده اند. ۸۱/۶ درصد جمعیت نمونه را دانشجویان کارشناسی و ۱۸/۴٪ نمونه های پژوهش را دانشجویان کارشناسی ارشد تشکیل داده اند. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای استفاده شده است. بدین صورت که در مرحله اول، از میان شش دانشکده دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر، سه دانشکده فنی -

مهندسی، علوم تربیتی و مشاوره و علوم پایه انتخاب شده و در مرحله بعد از میان رشته‌های مختلف هر دانشکده، دو رشته به تصادف انتخاب گردیده است.

به منظور جمع‌آوری داده‌ها از یک پرسش‌نامه محقق ساخته با ۵۰ گویه در خصوص سنجش آسیب‌های روانی - اجتماعی موجود در زمینه پدیده‌های نوظهور در ارتباط با تکنولوژی اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر استفاده شد. این ابزار شامل دو بخش است؛ بخش اول مربوط به اطلاعات دموگرافیک و میزان استفاده و نوع استفاده از اینترنت و تلفن همراه بوده است. بخش دوم، دارای سه بعد می‌باشد که عبارتند از: کاهش تعاملات خانوادگی، وابستگی روانی و افت تحصیلی که به ترتیب از ۱۷، ۱۶ و ۱۷ سؤال تشکیل شده است. پاسخ‌گویی آن بر اساس لیکرت پنج درجه‌ای از خیلی زیاد تا خیلی کم درجه‌بندی شده است. بر این اساس، به گزینه خیلی زیاد نمره ۵ و به گزینه خیلی کم نمره ۱ داده می‌شود. سؤالات بعد کاهش تعاملات خانوادگی در زمینه نحوه و میزان تعاملات اجتماعی، سؤالات وابستگی روانی در زمینه مصادیق و رفتارهای حاکی از وابستگی به اینترنت و تلفن همراه و سؤالات افت تحصیلی نیز در زمینه مسایل و مشکلات تحصیلی در ترم جاری و گذشته بوده است.

در این پژوهش جهت بررسی روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه از نظرات ده تن از متخصصان و کارشناسان حوزه مربوطه بهره گرفته شده و گویه‌های نامناسب که روایی پرسش‌نامه را مخدوش می‌نمودند، حذف و برخی گویه‌های دیگر اضافه شدند.

پس از اجرای پرسش‌نامه برای ۵۰ دانشجو، جهت برآورد پایایی، ضریب آلفای کرابناخ محاسبه شد و ضریب ۰/۸۱ به دست آمد که ضریب قابل قبولی است.

تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از این پژوهش، پس از اجرای پرسش‌نامه‌ها از طریق نرم‌افزار تحلیل آماری SPSS نسخه ۲۰، در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. در بخش آمار توصیفی از میانگین، انحراف استاندارد، کجی، کشیدگی و بیشترین و کمترین حد نمره و در سطح استنباطی نیز از ضریب همبستگی اسپیرمن، خی دو و تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون شفه بهره گرفته شده است.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر، درصد قابل توجهی از جمعیت نمونه (۲۷/۱) بیش از چهار ساعت از تلفن همراه استفاده می‌کنند، پس از آن کمتر از یک ساعت با ۲۵/۴ درصد، بین دو تا سه ساعت ۲۵/۳ درصد، بین یک تا دو ساعت ۱۵/۱ درصد و بین سه تا چهار ساعت نیز با ۷/۱ درصد قرار دارند.

هم‌چنین، درصد قابل توجهی از جمعیت نمونه (۳۰/۴) کمتر از یک ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند، پس از آن بیش از چهار ساعت با ۲۱/۴ درصد، بین یک تا دو ساعت ۲۰/۴ درصد، بین دو تا سه ساعت ۱۱/۸ درصد و بین سه تا چهار ساعت نیز با ۱۶/۰ درصد قرار دارند.

جدول ۲. وضعیت توصیفی ابعاد پرسش‌نامه

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی	کمترین نمره	بیشترین نمره
تعاملات اجتماعی	۲۷/۶۹	۴/۷۹	-۰/۱۱۴	۰/۸۸	۱۹/۰۰	۴۳/۰۰
وابستگی روانی	۳۳/۱۰	۸/۶۴	۱/۱۱	۰/۱۲	۱۶/۰۰	۴۴/۰۰
افت تحصیلی	۳۱/۹۷	۶/۵۷	۰/۳۶	۰/۲۳	۲۸/۰۰	۴۷/۰۰

طبق ارقام جدول ۲، میانگین به دست آمده در متغیر تعاملات اجتماعی برابر ۲۷/۶۹ است. کمترین نمره به دست آمده برابر ۱۹/۰۰ و بیشترین نمره برابر ۴۳/۰۰ است. مقدار کجی و کشیدگی به دست آمده در این متغیر نشان دهنده نرمال بودن توزیع است. میانگین به دست آمده در متغیر وابستگی روانی برابر ۳۳/۱۰ است. کمترین نمره به دست آمده برابر ۱۶/۰۰ و بیشترین نمره برابر ۴۴/۰۰ است. مقدار کجی و کشیدگی به دست آمده در این متغیر نشان دهنده نرمال بودن توزیع است. میانگین به دست آمده در متغیر افت تحصیلی برابر ۳۱/۹۷ است. کمترین نمره به دست آمده برابر ۲۸/۰۰ و بیشترین نمره برابر ۴۷/۰۰ است. مقدار کجی و کشیدگی به دست آمده در این متغیر نشان دهنده نرمال بودن توزیع است.

سؤال اول: میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر چه رابطه‌ای با کاهش تعاملات اجتماعی دارد؟

جدول ۳. رابطه میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه با تعاملات اجتماعی

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
اینترنت و تعاملات اجتماعی	-۰/۲۹	۰/۰۰۰
تلفن همراه و تعاملات اجتماعی	-۰/۳۹	۰/۰۰۰

طبق ارقام مندرج در جدول ۳، رابطه بین میزان استفاده از اینترنت و تعاملات اجتماعی ($r = -0.29$) در سطح $P \leq 0.01$ منفی و معنادار می‌باشد. بنابراین، با افزایش میزان استفاده از اینترنت، تعاملات اجتماعی دانشجویان کاهش می‌یابد. هم‌چنین، رابطه بین میزان استفاده از تلفن همراه و تعاملات اجتماعی ($r = -0.39$) در سطح $P \leq 0.01$ منفی و معنادار می‌باشد. بنابراین، با افزایش میزان استفاده از تلفن همراه، تعاملات اجتماعی دانشجویان کاهش می‌یابد.

جهت بررسی دقیق‌تر تفاوت میان تعاملات اجتماعی بر اساس میزان ساعات استفاده از اینترنت و تلفن همراه از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شده است. میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در پنج گروه کمتر از یک ساعت، ۱ تا ۲ ساعت، ۲ تا ۳ ساعت، ۳ تا ۴ ساعت و بیشتر از ۴ ساعت مقایسه شده است. در ادامه، جدول مربوط به نتایج آزمون مذکور ارائه می‌شود.

جدول ۴. آنالیز واریانس تفاوت در تعاملات اجتماعی

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
۷۵۶/۲۵۳	۴	۱۸۹/۰۶۳	۹/۰۱	۰/۰۰۰۱

جدول ۴، نتایج حاصل از آنالیز واریانس تفاوت در تعاملات اجتماعی را نشان می‌دهد. بررسی ارقام مندرج در جدول حاکی از آن است که میان تعاملات اجتماعی گروه‌ها (با مقدار $F = 9.01$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ یعنی، با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که بین تعاملات اجتماعی گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به معنادار شدن تفاوت موجود میان گروه‌ها در تعاملات اجتماعی، استفاده از آزمون تعقیبی شفه جهت بررسی تفاوت دو به دو میان گروه‌های مختلف استفاده شده است. بیشترین میانگین کاهش تعاملات اجتماعی (۲۹/۹۶) مربوط به دانشجویانی است که بیش از چهار ساعت از اینترنت و تلفن همراه استفاده می‌کنند و کمترین

میانگین (۲۶/۴۵) مربوط به دانشجویانی است که کمتر از یک ساعت از اینترنت و تلفن همراه استفاده می کنند. نتایج آزمون شفه نشان داد که تنها تفاوت این دو گروه در سطح $P \leq 0/01$ معنادار است و دانشجویانی که بیش از چهار ساعت از اینترنت استفاده می کنند، تعاملات اجتماعی کمتری را نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت از اینترنت استفاده می کنند، نشان می دهند. اما، تفاوت معناداری میان سایر گروه‌ها مشاهده نشد.

سؤال دوم: میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر چه رابطه‌ای با میزان وابستگی روانی دارد؟

جدول ۵. رابطه میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه با وابستگی روانی

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
اینترنت و وابستگی روانی	۰/۴۱	۰/۰۰۰
تلفن همراه و وابستگی روانی	۰/۵۳	۰/۰۰۰

طبق ارقام مندرج در جدول ۵، رابطه بین میزان استفاده از اینترنت و وابستگی روانی ($r=0/41$) در سطح $P \leq 0/01$ مثبت و معنادار می باشد. بنابراین، با افزایش میزان استفاده از اینترنت، وابستگی روانی دانشجویان نیز افزایش می یابد.

طبق ارقام مندرج در جدول ۵، رابطه بین میزان استفاده از تلفن همراه و وابستگی روانی ($r=0/53$) در سطح $P \leq 0/01$ مثبت و معنادار می باشد. بنابراین، با افزایش میزان استفاده از تلفن همراه، وابستگی روانی دانشجویان نیز افزایش می یابد.

جهت بررسی دقیق تر تفاوت میان وابستگی روانی بر اساس میزان ساعات استفاده از اینترنت و تلفن همراه از آزمون تحلیل واریانس یک راه استفاده شده است. میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در پنج گروه کمتر از یک ساعت، ۱ تا ۲ ساعت، ۲ تا ۳ ساعت، ۳ تا ۴ ساعت و بیشتر از ۴ ساعت بررسی شده است. در ادامه، جدول مربوط به نتایج آزمون مذکور ارائه می شود.

جدول ۶. آنالیز واریانس تفاوت وابستگی روانی

سطح معناداری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	وابستگی روانی
۰/۰۰۰	۷/۰۴	۱۸۳/۰۶	۴	۷۳۴/۳۶۲	

جدول ۶، نتایج حاصل از آنالیز واریانس تفاوت در وابستگی روانی در گروه‌های مختلف را نشان می‌دهد. بررسی ارقام مندرج در جدول حاکی از آن است که میان گروه‌های مختلف (با مقدار $F = 7/04$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به معنادار شدن تفاوت موجود میان گروه‌ها در وابستگی روانی، از آزمون تعقیبی شفه جهت بررسی تفاوت دو به دو میان گروه‌های مختلف استفاده شده است. بیشترین میانگین وابستگی روانی (۳۶/۱۷) مربوط به دانشجویانی است که بیش از چهار ساعت از اینترنت و تلفن همراه استفاده می‌کردند و کمترین میانگین (۲۶/۸۱) مربوط به دانشجویانی است که کمتر از یک ساعت از اینترنت و تلفن همراه استفاده می‌کردند. نتایج اجرای آزمون شفه نشان داد که تنها تفاوت این دو گروه در سطح $P \leq 0/01$ معنادار است و دانشجویانی که بیش از چهار ساعت از اینترنت استفاده می‌کردند، وابستگی روانی بیشتری را نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت از اینترنت استفاده می‌کردند، نشان می‌دهند. اما، تفاوت معناداری میان سایر گروه‌ها مشاهده نشد.

سؤال سوم: میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر چه رابطه‌ای با افت تحصیلی دارد؟

جدول ۷. رابطه میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه با افت تحصیلی

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
اینترنت و افت تحصیلی	۰/۰۸	۰/۱۰
تلفن همراه و افت تحصیلی	۰/۱۳	۰/۰۱۰

طبق ارقام مندرج در جدول ۷، رابطه بین میزان استفاده از اینترنت و افت تحصیلی ($r = 0/08$) در سطح $P \leq 0/05$ نمی‌باشد. ولی، رابطه بین میزان استفاده از تلفن همراه و افت تحصیلی ($r = 0/13$)

در سطح $P \leq 0/01$ معنادار می‌باشد. بنابراین، با افزایش میزان استفاده از تلفن همراه، افت تحصیلی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد.

جهت بررسی دقیق‌تر تفاوت میان افت تحصیلی بر اساس میزان ساعات استفاده از اینترنت و تلفن همراه از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شده است. میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه در پنج گروه کمتر از یک ساعت، ۱ تا ۲ ساعت، ۲ تا ۳ ساعت، ۳ تا ۴ ساعت و بیشتر از ۴ ساعت بررسی شده است. در ادامه، جدول مربوط به نتایج آزمون مذکور ارایه می‌شود.

جدول ۸. آنالیز واریانس تفاوت افت تحصیلی

سطح معناداری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	
0/011	3/29	137/761	4	551/044	افت تحصیلی

جدول ۸، نتایج حاصل از آنالیز واریانس تفاوت در افت تحصیلی در گروه‌های مختلف را نشان می‌دهد. بررسی ارقام مندرج در جدول حاکی از آن است که میان گروه‌های مختلف (با مقدار $F=3/29$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به معنادار شدن تفاوت موجود میان گروه‌ها در افت تحصیلی، از آزمون تعقیبی شفه جهت بررسی تفاوت دو به دو میان گروه‌های مختلف استفاده شده است. بیشترین میانگین افت تحصیلی (۳۲/۶۴) مربوط به دانشجویانی است که بیش از چهار ساعت از اینترنت و تلفن همراه استفاده می‌کنند و کمترین میانگین (۳۱/۱۲) مربوط به دانشجویانی است که کمتر از یک ساعت از اینترنت و تلفن همراه استفاده می‌کنند. نتایج اجرای آزمون شفه نشان می‌دهد که تنها تفاوت این دو گروه در سطح $P \leq 0/01$ معنادار است و دانشجویانی که بیش از چهار ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند، افت تحصیلی بیشتری را نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند، نشان می‌دهند. اما، تفاوت معناداری میان سایر گروه‌ها مشاهده نشد.

سؤال چهارم: چه رابطه‌ای میان متغیرهای دموگرافیک مانند جنسیت، تأهل و مقطع تحصیلی با نوع استفاده دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اسلامشهر از اینترنت و تلفن همراه وجود دارد؟

جدول ۹. جدول توافقی دو در دو جنسیت و تأهل و نوع استفاده از اینترنت

متغیر	نوع استفاده از اینترنت			سطح معناداری	خی دو
	تحصیلی	سرگرمی	شغلی		
جنسیت	زن	٪۴۱/۷	٪۵۳/۲	٪۵	۱۸/۴۸
	مرد	٪۳۴/۵	٪۴۶	٪۱۹/۴	
وضعیت تأهل	مجرد	٪۳۴/۴	٪۶۰/۴	٪۵/۲	۴۴/۴۶
	متأهل	٪۵۰	٪۲۶/۹	٪۲۳/۱	

طبق ارقام مندرج در جدول ۹، توزیع دانشجویان برحسب نوع استفاده از اینترنت (خی دو = ۱۸/۴۸) در سطح $P \leq 0/01$ معنادار شده است. به طوری که نوع استفاده دانشجویان زن از اینترنت در موارد تحصیلی ٪۴۱/۷، سرگرمی ٪۵۳/۲ و شغلی ٪۵ می‌باشد. نوع استفاده دانشجویان مرد از اینترنت در موارد تحصیلی ٪۳۴/۵، در موارد سرگرمی ٪۴۶ و در موارد شغلی ٪۱۹/۴ می‌باشد. هم‌چنین، توزیع دانشجویان بر حسب نوع استفاده از اینترنت (خی دو = ۴۴/۴۶) در سطح $P \leq 0/01$ معنادار شده است. به طوری که نوع استفاده دانشجویان مجرد از اینترنت در موارد تحصیلی ٪۳۴/۴، سرگرمی ٪۶۰/۴ و شغلی ٪۵/۲ می‌باشد. نوع استفاده دانشجویان متأهل از اینترنت در موارد تحصیلی ٪۵۰، در موارد سرگرمی ٪۲۶/۹ و در موارد شغلی ٪۲۳/۱ می‌باشد.

جدول ۱۰. جدول توافقی دو در دو جنسیت و تأهل و نوع استفاده از تلفن همراه

متغیر	نوع استفاده از تلفن همراه		سطح معناداری	خی دو
	تماس تلفنی	سرگرمی		
جنسیت	زن	۵۹/۲	۴۰/۸۰	۱۲/۵۹
	مرد	۷۷/۳	۲۲/۷	
وضعیت تأهل	مجرد	۵۸/۸	۴۱/۲	۲۱/۱۱
	متأهل	۸۳/۶	۱۶/۴	

طبق ارقام مندرج در جدول ۱۰، توزیع دانشجویان بر حسب نوع استفاده از تلفن همراه (خی دو = ۱۲/۵۹) در سطح $P \leq 0/01$ معنادار شده است. به طوری که نوع استفاده دانشجویان زن در تماس تلفنی ٪۵۹/۲ و سرگرمی ٪۴۰/۸۰ بوده است. نوع استفاده دانشجویان مرد در تماس تلفنی ٪۷۷/۳ و

سرگرمی ۲۲/۷ بوده است. هم‌چنین، توزیع دانشجویان بر حسب نوع استفاده از تلفن همراه (خی‌دو = ۲۱/۱۱) در سطح $P \leq 0/01$ معنادار شده است. به طوری که نوع استفاده دانشجویان مجرد در تماس تلفنی ۵۸/۸٪ و سرگرمی ۴۱/۲٪ بوده است. نوع استفاده دانشجویان متأهل در تماس تلفنی ۸۳/۶ و سرگرمی ۱۶/۴ بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده از پژوهش حاضر، بین میزان استفاده از اینترنت و تعاملات اجتماعی دانشجویان رابطه منفی وجود دارد، به طوری که با افزایش میزان استفاده از اینترنت، تعاملات اجتماعی دانشجویان کاهش می‌یابد. هم‌چنین، بر اساس یافته‌های به‌دست آمده مشخص شد که با افزایش میزان استفاده از تلفن همراه، تعاملات اجتماعی دانشجویان کاهش می‌یابد. هم‌چنین، یافته‌ها نشان داد دانشجویانی که بیش از چهار ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند، تعاملات اجتماعی کمتری را نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند، نشان می‌دهند. دانشجویانی که بیش از چهار ساعت از تلفن همراه استفاده می‌کنند، تعاملات اجتماعی کمتری را نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت و بین یک تا دو ساعت از تلفن همراه استفاده می‌کنند، نشان می‌دهند. اما، تفاوت معناداری میان سایر گروه‌ها مشاهده نشد. نتایج این پژوهش با پژوهش کیانی و همکاران (Kiani et al., 2013) و دیویس و همکاران (Davis et al., 2002) هم‌سو می‌باشد.

امروزه، اینترنت و تلفن همراه در زندگی اجتماعی، جای دوستان و نزدیکان را گرفته و در حقیقت جایگزین روابط دوستانه و فامیلی شده است. افرادی که ساعت‌ها وقت خود را در سایت‌های اینترنتی می‌گذرانند، بسیاری از ارزش‌های اجتماعی را زیر پا می‌نهند. چرا که فرد، فعالیت‌های اجتماعی خود را کنار گذاشته و به فعالیت‌های فردی روی می‌آورد. نتایج پژوهش شاندرز^۱ نشان داد که استفاده زیاد از اینترنت با پیوند ضعیف اجتماعی مرتبط است. برعکس کاربرانی که از اینترنت کمتر استفاده می‌کنند، به‌طور قابل ملاحظه‌ای با والدین و دوستان‌شان ارتباط بیشتری دارند (cited in Saboori Khosroshahi, 2007). افراد جامعه به ویژه جوانان و در این میان، دانشجویان به‌طور روزافزون زمان و فرصت بیشتری را با تکنولوژی نسبت به اطرافیان

و دوستان‌شان صرف می‌کنند. برای بسیاری از مردم جست‌وجوی اینترنتی یک راه کنار آمدن با جامعه‌ای است که مردم آن، روز به روز از همدیگر کناره‌گیرتر می‌شوند. ارتباطات رایانه‌ای تأثیرات اجتماعی را با نبودن رفتارهای غیرکلامی مانند صحبت نکردن، خیره‌شدن و مانند آن کاهش می‌دهد.

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده از تحلیل سؤال دوم تحقیق، بین میزان استفاده از اینترنت و تلفن همراه با وابستگی روانی رابطه وجود دارد و با افزایش میزان استفاده، وابستگی روانی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. از سوی دیگر، دانشجویانی که بیش از چهار ساعت از اینترنت و تلفن همراه استفاده می‌کردند، وابستگی روانی بیشتری را نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت از تلفن همراه استفاده می‌کردند، نشان دادند. یافته‌های پژوهش حاضر، تا حدودی با یافته‌های پژوهش دیگر محققان، به این شرح هم‌سو می‌باشد: کیانی و همکاران (Kiani et al., 2013) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که بخش قابل توجهی از دانشجویان وابستگی روانی به اینترنت دارند. در پژوهش بهداروند و آزاد نام (Behdarvand & Azadnam, 2013) بین میزان استفاده از اینترنت و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان ارتباط معناداری مشاهده شد. هم‌چنین، کارداک (Cardak, 2013)، اختر (Akhter, 2013)، فرانگوس و کیوهوس (Frangos & Kiohos, 2009)، کانتی - رامسدن و همکاران (Conti-Ramsden et al., 2010)، والک و همکاران (Valk et al., 2010)، نیز در پژوهش‌های خود به این مهم دست یافتند که هر چقدر استفاده از اینترنت بیشتر باشد وابستگی روانی به اینترنت بیشتر خواهد بود. هم‌چنین، نیکول و فلمینگ (Nicol & Fleming, 2010) و کونیمورا و توماس (Kunimura & Thomas, 2000) نیز در پژوهش‌های خود به این نتایج دست یافتند که استفاده افراطی از تلفن همراه با وابستگی روانی کاربران آن همراه بوده است.

یانگ (Young, 2007) نیز معتقد است که اگر چه، زمان تنها عامل تعیین‌کننده در تعریف وابستگی روانی به اینترنت و تلفن همراه نیست. ولی، عموماً یانگ وابستگان به اینترنت و تلفن همراه را این‌گونه توصیف می‌کند که آنها معمولاً بین ۴۰ تا ۸۰ درصد از وقت خود را با جلساتی در اینترنت یا استفاده از تلفن همراه صرف می‌کنند و این کار باعث می‌شود، اختلالاتی در میزان و زمان خواب فرد مورد نظر به وجود آید. این اختلال یا به عبارتی، وابستگی روانی، خستگی بیش از اندازه در بدن ایجاد می‌کند که کارکرد درسی و شغلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و ممکن است

نظام ایمنی بدن را ضعیف کند و فرد نسبت به بیماری‌ها آسیب‌پذیری بیشتری پیدا کند. خاموش بودن تلفن همراه در این گونه افراد تحمل‌ناپذیر است و موجب می‌شود، حتی هنگام خواب یا در مواقع خاصی که گوشی تلفن همراه را خاموش می‌کنند یا در حالت سکوت قرار می‌دهند، به استرس و دل‌شوره دچار شوند. فرد وابسته نمی‌تواند از گوشی تلفن همراه خود دور بماند و از هر ترفندی برای استفاده دایمی از آن بهره می‌جوید. این نوع اعتیاد از علاقه و وابستگی فراتر می‌رود و به نوعی جنون در دسترس بودن تبدیل می‌شود.

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر، بین میزان استفاده از اینترنت و افت تحصیلی رابطه‌ای مشاهده نشد. ولی، بین میزان استفاده از تلفن همراه و افت تحصیلی دانشجویان رابطه به‌دست آمد و با افزایش میزان استفاده از تلفن همراه، افت تحصیلی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. دانشجویانی که بیش از چهار ساعت از تلفن همراه استفاده می‌کنند، افت تحصیلی بیشتری را نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت از تلفن همراه استفاده می‌کنند، نشان دادند. حسن‌زاده و همکاران (Hassanzadeh et al., 2010) نیز در پژوهشی رابطه اعتیاد به اینترنت با ویژگی‌های شخصیتی و پیشرفت تحصیلی فراگیران را بررسی کردند. بر اساس نتایج به‌دست آمده، بین اینترنت و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی وجود داشت. اختر (Akhter, 2013) نیز در پژوهشی به بررسی ارتباط اعتیاد به اینترنت و عملکرد علمی در میان دانشجویان دانشگاه‌های پاکستان پرداخت. نتایج نشان داد که رابطه اعتیاد به اینترنت به‌طور قابل توجهی با عملکرد تحصیلی دانشجویان منفی بود. فرانگوس و کیوهوس (Frangos & Kiohos, 2009) نیز در پژوهشی با عنوان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان یونانی به این نتایج دست یافتند که افراد معتاد به اینترنت دچار افت عملکرد تحصیلی شدند و بیشتر به اتاق‌های گفت‌وگو، وبلاگ می‌پرداختند. در تبیین ارتباط منفی بین استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه و عملکرد تحصیلی، اوسا کا (cited in Ishii, 2011) به این نتیجه رسیده که استفاده‌کنندگان مفرط از تلفن همراه در مقایسه با کسانی که از تلفن همراه استفاده افراطی ندارند، مدت زمان کوتاه‌تری را به مطالعه اختصاص می‌دهند. بنابراین، وقتی دانشجویان به دلیل مشغولیت زیاد با تلفن همراه، فرصت چندانی برای مطالعه و انجام تکالیف پیدا نکنند، افت عملکرد تحصیلی آنان قابل پیش‌بینی و قابل توجیه خواهد بود. از طرف دیگر، استفاده بیش از اندازه دانشجویان از تلفن همراه، زمینه را برای ایجاد وابستگی

عاطفی به تلفن همراه فراهم کرده و از این طریق هم باعث ایجاد اشتغال ذهنی زیاد، افت تمرکز و در نهایت، منجر به افت تحصیلی می‌شود.

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر، بین جنسیت و نوع استفاده از اینترنت رابطه وجود دارد، به طوری که دانشجویان زن بالاترین میزان استفاده از اینترنت از نوع سرگرمی را داشته‌اند و پس از آن دانشجویان مرد قرار دارند. از طرفی دیگر، بر اساس یافته‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر، بین جنسیت و نوع استفاده از تلفن همراه رابطه وجود دارد. به طوری که دانشجویان زن بالاترین میزان استفاده از تلفن همراه از نوع سرگرمی را نسبت به دانشجویان مرد داشته‌اند. هم‌چنین، بر اساس یافته‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر، بین تأهل و نوع استفاده از اینترنت رابطه وجود دارد. دانشجویان مجرد بالاترین میزان استفاده از اینترنت از نوع سرگرمی را داشته‌اند و پس از آن دانشجویان متأهل قرار دارند. شایان ذکر است بر اساس یافته‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر، بین تأهل و نوع استفاده از تلفن همراه رابطه وجود دارد. به طوری که دانشجویان مجرد بالاترین میزان استفاده از تلفن همراه از نوع سرگرمی را نسبت به دانشجویان متأهل داشته‌اند. یافته‌های پژوهش حسن‌زاده و همکاران (Hassanzadeh et al., 2010) نیز نشان داد که بین دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر میزان استفاده از اینترنت تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین استفاده از اینترنت در پسران بالاتر از دختران است. کیانی و همکاران (Kiani et al., 2013) نیز نشان دادند که بین اعتیاد به اینترنت با متغیرهای جمعیت‌شناختی از جمله جنسیت، وضعیت کامپیوتر شخصی، سایت‌های علمی، وبلاگ شخصی، وبسایت شخصی، گفت‌وگوی اینترنتی، گوش دادن به موسیقی، وب‌گردی، دوست‌یابی، بازی‌های اینترنتی، کار با وبلاگ، مدت زمان استفاده از اینترنت در روز به ساعت، مدت زمان استفاده از اینترنت در هفته به ساعت رابطه وجود دارد. اختر (Akhter, 2013) نیز در پژوهش خود نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت میان دو جنس تفاوت وجود دارد و دانش‌آموزان پسر، اعتیاد به اینترنت بالاتری از دختران داشته‌اند. این در حالی است که در پژوهش حاضر، دانشجویان زن از اینترنت و تلفن همراه به‌عنوان وسیله‌ای برای سرگرمی بیشتر از دانشجویان مرد استفاده می‌کردند. بر اساس نتایج پژوهش حاضر نیز دانشجویان زن، مجرد و مقطع تحصیلی کارشناسی بیشترین استفاده از اینترنت و تلفن همراه را برای مسایل سرگرمی و تفریح انتخاب می‌کنند. در تبیین یافته‌های ذکر شده می‌توان به این مطلب اشاره کرد که امروزه، تقریباً بیشتر دانشجویان به تلفن همراه دسترسی دارند و می‌توان چنین عنوان

کرد که استفاده از آن همه گیر شده است. امروزه، به سبب کارکردهای متنوع تلفن همراه از جمله، پرداخت قبوض، اینترنت، سرگرمی و بازی، فیلم برداری، عکس برداری و ضبط صدا، اکثر قشر جوان به این وسیله گرایش دارند. ارزان شدن تهیه سیم کارت هم سبب شده است که بسیاری از افراد بیش از یک یا دو سیم کارت داشته باشند و از طرفی، توسعه روزافزون فن‌آوری‌های مبتنی بر وب و اینترنت نیز از مقولاتی است که با گرایش به استفاده مفرط از این پدیده نوظهور همراه می‌باشد. هر روزه گوشی‌هایی با قابلیت‌های گوناگون به بازار می‌آیند. اما، در کنار این قابلیت‌های متنوع، نباید از تأثیرات منفی تلفن همراه نیز غافل شد. تلفن همراه باعث می‌شود، دانشجویان در معرض دریافت اطلاعاتی قرار گیرند که باعث می‌شود، آنها در معرض آسیب‌های روانی و اجتماعی متعددی قرار بگیرند که هویت آنها را مخدوش کند.

بر اساس یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر، به مسؤولان و دست‌اندرکاران مربوطه توصیه‌های که در ذیل آمده است، پیشنهاد می‌شود:

- کارشناسان و مسؤولان حوزه‌ها و معاونت‌های فرهنگی و آموزشی به مسایل ابعاد آسیب‌های روانی و اجتماعی استفاده از اینترنت و تلفن همراه توجه بیشتری نمایند.
- با توجه به ارتباط میان استفاده مفرط از اینترنت و تلفن همراه با کاهش تعاملات اجتماعی، افزایش وابستگی روانی و افت تحصیلی در میان دانشجویان، از طریق آموزش‌های فرهنگی به دانشجویان در دانشگاه‌ها در جهت افزایش بینش و آگاهی فرهنگ استفاده بهینه از اینترنت و تلفن همراه اقدامات مقتضی به عمل آید.

سپاسگزاری

تحقیق فوق بر گرفته از طرح پژوهشی تحت عنوان «شناسایی آسیب‌های روانی - اجتماعی موجود در زمینه پدیده‌های نوظهور در ارتباط با تکنولوژی اینترنت و تلفن همراه در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامشهر» می‌باشد که با حمایت مالی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر به اجرا درآمده است. لذا، بدین وسیله از آن واحد دانشگاهی تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

References

1. Akhter, N. O. (2013). Relationship between internet addiction and academic enformance among university undergraduates. *Academic Journals, Center for Counseling and Career Advisory*, 8(19), 1793-1796.
2. Alavi, S., Maracy, M. R., Jannatifard, F., Islami, M., & Haghghi, M. (2010). A survey of relationship between psychiatric symptoms and internet addiction in students of Isfahan Universities. *Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences*, 17(2), 57-65. (in Persian).
3. Atadokht, A., Hamidifar, V., & Mohammadi, E. (2014). Damaging use of mobile phone users of high school students and its relationship with academic performance and achievement motivation. *Journal of School Psychology*, 3(2), 122-136 (in Persian).
4. Behdarvand, N., & Azadnam, H. (2013). *Emerging injuries in adolescents's of Khoozestan province*. Retrieved from http://www.civilica.com/paper-nopadid01-nopadid01_022.html (in Persian).
5. Black, D. W., Belsare, G., & Schlosser, S. (1999). Clinical features, psychiatric co morbidity, and health-related quality of life in persons reporting compulsive computer use behavior. *Journal of Clinical Psychiatry*, 60, 839-844.
6. Cardak, M. (2013). Psychological well-being and internet addiction among university student. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 12(3), 134-141.
7. Conti-Ramsden, G., Durkin, K., & Simkin, Z. (2010). Language and social factors in the use of cell phone technology by adolescents with and without Specific Language Impairment (SLI). *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 53(1), 196-208.
8. Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: Implications for pre-employment screening. *Journal of Cyberpsychology & Behavior*, 5(4), 331-45.
9. Frangos, C., & Kiohos, A. (2010). Internet addiction among Greek University students: Demographic associations with the phenomenon, using the Greek version of young's internet addiction. *Journal of International Economic Sciences and Applied Research*, 3(1), 49-74.
10. Hassanzadeh, R., Salehi, M., & Kiasari, A. R. (2010). The relationship between excessive use of technology (Addiction To Internet And SMS) and educational and psychological status of students. *Journal of Educational Psychology*, 1(3), 69-81. (in Persian).
11. Ishii, K. (2011). Examining the adverse effects of mobile phone use among Japanese adolescents. *Keio Communication Review*, 33, 69-83.
12. Jalaei Far, S., & Khan Babaei, F. (2013). *Emerging social problems opaque mirror of postmodernity*. Tehran: Office of Reducing Social Harm. (in Persian).

13. Kiani, T. M., Khoshktab, M., Alwandi, A., & Norouzi, K. (2013). Check the status of internet addiction and its related factors in nursing students of Tehran University of Medical Sciences. *The Journal of Nursing Education*, 2(4), 67-50. (in Persian).
14. Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological wellbeing? *Journal of American Psychologist*, 53(9), 1017-1023.
15. Kunimura, M., & Thomas, V. (2000). Summary and review of The NEO-PI-R personality Test. *Journal of Loyala Mary Mount University*, 38(4), 1-13.
16. Nicol, A., & Fleming, M. J. (2010). The influence of normative beliefs and hostile response selection in predicting adolescents' mobile phone aggression-A pilot study. *Journal of School Violence*, 9(2), 212-231.
17. Niemz, K., Griffiths, M. D., & Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem. *GHQ and Disinhibition, Cyberpsychology and Behavior*, 8, 562-570.
18. Porter, A. (2013). *The problem with technology in schools*. Retrieved from [www.washingtonpost.com/28/1/Pdf](http://www.washingtonpost.com/2013/01/28/).
19. Saboori Khosroshahi, H. (2007). *Social injuries Internet*. Tehran: High Council of the Cultural Revolution. (in Persian).
20. Valk, J. H., Rashid, A. T., & Elder, L. (2010). Using mobile phones to improve educational outcomes: An analysis of evidence from Asia. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 11(1), 117-140.
21. Whang, L., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet over-users' psychological profiles: A behavior sampling analysis on internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(2), 143-150.
22. Young, K. (2007). Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment outcomes and implications. *Cyber Psychology*, 10(5), 671-679.
23. Zarbakhsh Bahri, M. R., & Rashidi, V. (2013). Loneliness and internet addiction in students. *Promotion of Health Management*, 3(1), 8-32. (in Persian).